

Seminář 1

K vědeckému poznání a jeho charakteru:

→

Vědecké poznání je systematické, kontrolované, empirické a kritické zkoumání hypotetických výroků o předpokládaných vztazích mezi přirozenými jevy“ (Kerlinger 1972: 27)

→

„Kritická metoda spočívá v podstatě v tom, že naše pokusy o řešení, naše **teorie** a hypotézy nám mohou být, jakožto jazykově formulované, objektivně *předloženy*, takže se mohou stát *objekty kritického zkoumání*.“ (Popper 1998: 21)

K teorii:

→

Ontologický zájem – jaká je povaha reality

Epistemologický zájem – jaká je povaha poznávání této reality

Metodologický zájem – jaké konkrétní postupy volit

→

„Teorie jsou sítě určené k zachycení toho, čemu říkáme „svět“: k jeho racionalizaci, vysvětlení a ovládnutí.“ (Popper 1959: 59 dle Blaikie 2000)

→

Paradigma:

Soubor přesvědčení a předpisů, které vědcům určité disciplíny ovlivňují, co bude studováno, jakým způsobem a jak budou interpretovány výsledky výzkumu.

„Přijímané příklady aktuální vědecké praxe, příklady, které zahrnují zákony, teorii, aplikace a instrumentaci. To vše poskytuje model, ze kterého vyvěrá určitá koherentní tradice vědeckého výzkumu.“ (Kuhn 1962: 10 in Disman 1993: 12)

→

Vědění je sociálně a kulturně podmíněné (kritické přístupy v sociálních vědách)

K rozdílu přírodních věd a sociálních věd

Normální věda	Sociální věda
pozitivismus	multiparadigmatická
Exaktní věda	Stochastické závěry
Univerzální platnost	Omezená platnost závěrů
Experimentální metoda	Kauzalita?!
Hledání kauzální platnosti	

K „nástrahám“ sociálních věd: redukce a pozicionalita

→

Úskalí redukce:

- Přílišná generalizace – vysvětlení, které jde za rámec možnosti našich pozorování
- Selektivní pozorování – postup, kdy výběr způsobu či metody sběru dat nás vede k určitému typu závěrů
- Předčasné závěry – závěry činěny na základě nedostatečného množství příkladů či nedostatečné hloubky pozorování
- Haló efekt – závěry na základě předchozí reputace lidí, míst či věcí (typizace vs. pravděpodobnost)
- Falešný konsensus – projekce vlastních postojů a názorů do ostatních

→

Pozicionalita:

- Jaká je vaše výchozí pozice?
- Jaký je vztah k problému, který řešíte?
- Jaké ze zainteresovaných skupin jste kulturně/sociálně/politicky nejbližší?
- Jaké jsou zdroje naší imaginace? Z čeho vyplývá, že něco „cítíme“, že si něco myslíme?
- Z jakých pozic mluví ti, od nichž čerpáme informace?

→ **Reflexivita** – aktivní práce s vlastní zkušeností a představami o daném problému

K logice výzkumů:

→

Postup: Téma → Studie → Zacílení otázek → Sběr dat → Analýza → Interpretace → Výstupy

→

2 základní typy výzkumných strategií:

Kvalitativní	Kvantitativní
Nenumerické šetření, studium fenoménů	Numerické, kvantifikovatelné proměnné
Založeno na menším počtu sledovaných případů, kontext	Průřezová data o větším počtu sledovaných případů
Interpretativní, konstruktivistický přístup	Pozitivismus, objektivismus
Zaměření na význam	Zaměření na jednání
Induktivní, idiografický	Deduktivní, nomotetický

Pracovní materiál pro potřebu seminářů OVP103_Metody a techniky sociologického výzkumu
Nešířit

Smíšené přístupy: Kombinují kvanti a kvali v různých fázích výzkumného projektu; Např. využije výsledky reprezentativního šetření pro výběr menšího specifického vzorku, nebo využije výsledků z kvalitativní fáze pro formulaci hypotéz a otázek pro dotazníkové šetření

Ale to, že máme tyto dva typy, úzce **souvisí právě s epistemologií:**

→

Interpretativní věda	Pozitivní věda
Neexistuje objektivní znalost, ale výklad lidského chování spočívá v rekonstruování toho, jak ho chápou samotní aktéři.	Znalost musí být podepřena smyslovou zkušeností
Lidské jednání je intencionální, takže ho lze popsat pouze z hlediska toho, jak se jeví dotyčným jednajícím a jak je jimi pojímáno.	Účelem teorie je generovat hypotézy, které mohou být testovány a tím pak umožnit vysvětlení skutečnosti pomocí pravidel (verifikace či falzifikace hypotézy)
Vědecké pojmy v sociálních vědách vytvářejí realitu. (konstruktivistický přístup)	Znalost je odvozována od sběru faktů, které tvoří základ pravidel, zákonů.
Odlišnost významů, zakládá kulturní odlišnosti.	Věda musí být hodnotově neutrální.
Dvojitá interpretace: výzkumník interpretuje interpretace ostatních.	Je rozdíl mezi tím, co je vědecké a co je normativní stanovisko.